

Referanser:

Arkivsak: 25/00111-1

Rapportering av handlingsplan kirkelig kulturarv 2022-2024

Sammendrag

Rapportering av handlingsplan for kirkelig kulturarv 2022-2024 gir en fremstilling av arbeidsoppgavene under de enkelte tiltakspunkter og måloppnåelse. Enkelte tiltak er avgrenset til planperioden, mens andre gir grunnlag for videre oppfølging og utvikling.

Forslag til vedtak

Kirkerådet tar den fremlagte rapporteringen for handlingsplanen for kirkelig kulturarv 2022-2024 til etterretning.

Saksorientering

Handlingsplanen for kirkelig kulturarv 2022-2024 har beskrevet en rekke tiltakspunkter. Kulturarvsfeltet er i seg selv dynamisk, men i perioden denne handlingsplanen har vært gyldig har det oppstått nye rammebetingelser av forvaltningsmessig og politisk art. Det har krevd mye oppfølging. De fleste av handlingsplanens punkter er underlagt en slik dynamikk, mens andre handler om leveranser som er fullført. Spørsmålet er derfor om hvor det nå er hensiktsmessig å bruke handlingsplaner, og hvilke av oppgavene på feltet som bør inngå i det kontinuerlige arbeidet og eventuelt rapporteres på en helt annen måte.

Kirkebevaringsprogrammet er et godt eksempel på at dette fagområdet har en dynamisk karakter der Kirkerådet må påvirke og gå inn i prosesser som ikke kunne vært forutsett på forhånd. Det har vi også aktivt gjort, noe som naturlig måtte ha førsteprioritet og dermed har gått utover oppfølging av handlingsplanen.

1.1 Bygge allianser med universitets- og forskningsmiljøer, museer og andre kunnskapsprodusenter gjennom en fagsamling der institusjonenes pågående relevante prosjekter blir presentert og Den norske kirke presenterer sine behov for kunnskap. Samlingen vil kunne bli begynnelsen til et nettverk for kirkelig kulturarv.

Rapportering:

Bygging av allianser er en kontinuerlig prosess som har pågått gjennom hele treårsperioden. Allianser kan ikke bare bygges, men må også vedlikeholdes. Det avholdt to arrangementer initiert av Kirkerådet som bør trekkes frem:

Den 25. november 2022 ble det avholdt et «forskerseminar om etter-reformatorisk kirkelig kulturarv», med deltagelse fra Historisk museum/Universitetet i Bergen, Nidaros domkirkes restaureringsarbeider, NIKU, Fortidsminneforeningen, Universitetet i Sørøst-Norge, Norsk folkemuseum, Riksantikvaren, Fabrica kulturminnetjenester, i tillegg til enkeltforskere.

22. og 23. november 2023 avholdt Kirkerådet, i samarbeid med Oslo design og arkitekturskole (AHO), en nordisk konferanse med tittelen «Bor ikke Gud her lenger?», om utvidet og ny bruk av kirkebygg. Innlederne dekket de nordiske lutherske kirker, arkitekter, antikvariske myndigheter og akademikere. Disse kom fra England, Tyskland, Sverige, Danmark og Finland, i tillegg til Norge.

Punkt 1.1 er dekket.

1.2 Samarbeide med kulturminnemyndigheter og frivillige organisasjoner på kulturarvsfeltet for å bygge opp og spre kunnskap om kirkearkitektur og interiører bygget etter 1945 gjennom registreringer, utstilling og eventuelt publisering.

Det har vært samtaler med Nasjonalmuseet om mulig kunnskaps- og utstillingssamarbeid. Disse har vært nyttige, fordi vi forstår at det er faglig støtte for initiativet, men utstillingspolicy og museets langtidsplanlegging har ikke gjort det mulig å gjøre noe konkret. Kirkerådet har ikke hatt kapasitet og økonomi til å gjøre registreringer, utstillinger og publisering på egenhånd.

Behovet for denne type kunnskap har imidlertid økt gjennom kirkebevaringsprogrammet, fordi Riksantikvarens listeføring ikke er revidert de siste 25 årene og følgelig i tilstrekkelig grad ikke fanger opp nyere kirker.

Punkt 1.2 er dekket.

2.1 Veileder til bruk i lokalkirken knyttet til tilrettelegging og universell utforming.

Veilederen er ferdig og lagt inn i ressursbanken. Den ble finansiert med støtte fra Bufdir.

Punkt 2.1 er dekket.

2.2 Arbeide faglig med relevante partnere med spørsmålet om videreutvikling og bruk av kirkebygg som er fraflytningstruet.

Konferansen «Bor ikke Gud her lenger?», avholdt i samarbeid med AHO, nevnt i punkt 1.1., dekker også dette punktet. AHO har i perioden også hatt flere

mastergradsstudenter som har arbeidet med problemstillingen. Studentene har hatt samtaler med KR, uten at oppgavene enda er ferdigstilte.

Punkt 2.2 er dekket.

2.3 Kulturminnedag for kirkene der disse presenteres og er åpne for interesserte.

Kulturminnedagen er en omfattende etablert internasjonal «institusjon». I Norge er det Kulturvernforbundet som er koordinatoren for denne dagen. Kirkerådet har derfor opprettet kontakt med forbundet sentralt. Dette førte til et webinar om kulturminnedagen der lokalkirkene blir oppfordret til å knytte arrangementer tidsmessig til kulturminnedagen (eller uken) slik at de kan få hjelp gjennom den felles nasjonale og regionale markedsføringen. Webinaret ligger på ressursbanken og melding om muligheten til å bli med på dagen ble lagt ut i DNKS nyhetsmail både i 2023 og 2024.

Punkt 2.3 er dekket.

3.1 Følge opp arbeidet med den kommende kulturmiljøloven

Kirkerådet deltok på departementets høringssamling i januar 2023, med egen presentasjon med klare innspill. Høringssvar ble oversendt i februar samme år. Kirkerådet har bedt om eget møte med lovutvalget, men fikk avslag på dette.

Punkt 3.1 er dekket.

3. 2 Utarbeide en begrunnet liste for et utvalg av kirker bygget etter 1945 for vern, og fremme denne for rette myndighet.

Dette punktet henger sammen med pkt 1.2. Kirkerådet er i dialog med Nord-Hålogaland bispedømmekontor om gjenreisningskirkene. Det har ikke vært kapasitet og økonomi til å arbeide videre med listen og begrunnelsene.

Punkt 3.2 er ikke dekket.

4.1 Tilrettelegge kommunikasjonsmaterieil for en bredere forståelse for at finansieringen av den religiøse kulturarven er en sentral del av stat og kommunes langsiktige ansvar.

Kirkebevaringsprogrammet gjorde dette punktet uaktuelt.

Punkt 4.1 falt bort.

4.2 Arbeide for en riktig prioritering av statlige midler i kirkebevaringsprogrammet.

Kirkerådet var med i prosjektgruppen, oppnevnt av Barne- og familiedepartementet, som utarbeidet kirkebevaringsprogrammet og er også partner i utføringen av selve programmet i årene som kommer. Dette har vært ressurskrevende, men har gitt resultater.

Punkt 4.2 er dekket.

5.1 Lage en eller flere vandretstillinger om den norske lutherske kulturarven, som kan være med å skape engasjement og interesse.

Tekster er skrevet og bilder funnet til en vandretstilling. Det har imidlertid ikke vært midler til å finansiere ferdiggjøringen av utstillingen.

Punkt 5.1 er delvis dekket.

5.2 Produsere kurs som fremmer kunnskap og levendegjøring av de lutherske kirkerom.

Dette punktet er ikke gjennomført i perioden, men ligger under Kirkerådets oppgaver i kirkebevaringsprogrammet. (Punktet har også sammenheng med 2.3 og 5.1.)

Punkt 5.2 er ikke dekket i perioden, men premissene for gjennomføring ligger i kommende oppgaver i kirkebevaringsprogrammet.

6.1 Arbeide for å bedre balansen mellom vern og utvikling knyttet til endringer i kirkerom.

Temaet ble tatt opp i konferansen «Bor ikke Gud her lenger», men er også knyttet til vår rolle i kirkebevaringsprogrammet. Det er også aktuelt i Kirkerådets månedlige medarbeidermøter med saksbehandlerne på bispekontorene og den daglige rådgivningen.

Punkt 6.1 er dekket.

6.2 Styrke kompetanse på bispedømmekontor og fellestrådsnivå for en eiendomspolitikk i kirken der kulturarvsaspektet inngår naturlig.

Kirkerådet har arbeidet aktivt med å knytte rådgiverne på kirkebygg på bispedømmekontorene sammen i et fagmiljø, gjennom kompetansehevende, månedlige teams-møter og årlige fysiske samlinger. Gjennom disse samlingene har også verneideologiske temaer vært presentert.

Det har dessuten vært forelest for Kirkens eiendomsselskap.

For å nå ut til fellestrådene har Kirkerådet gjentatte ganger tilbudt seg å kommet på bispedømmenes stiftsamlinger, men så langt har ikke dette ført til noen invitasjoner.

Punkt 6.2 er dekket.

7.1 Det utarbeides et opplæringsprogram for kompetanseheving som legger vekt på forståelse av kulturminneideologi.

Kirkerådet har kontinuerlig arbeidet med kompetanseheving innen sektoren, jfr. 1.1. og 6.2.

Punkt 7.1 er dekket.

8.1 Utvikle et tverrfaglig prosjekt der fagfeltene liturgi, kunsthistorie og kirkehistorie sammen arbeider for en dypere forståelse av sammenhengen mellom den lutherske materielle og liturgiske historie, og kirkerommet som allment og hellig.

Dette punktet har en klar sammenheng med Kirkerådets rolle i kirkebevaringsprogrammet, som handler om formidling. Temaet i dette punktet må også sees i sammenheng med Kirkerådets satsning på aldersgruppen 0 – 30.

Punkt 8.1 er delvis dekket.

8.2 Utvikle metodeprosjekt der kunnskap, opplevelse og bruk bygget på den lokale kirkelige kulturarv står sentralt, til bruk i trosopplæring på alle nivåer lokalt.

Det arbeides fremdeles med dette gjennom et samarbeid med Kirkerådets seksjon for barn, unge og trosopplæring. Dette er tverrfaglig og sees i sammenheng med «0-30»-satsningen.

9.1 Avklare hvilke kirkebygg som skal regnes som vernede, samiske etter kulturminneloven.

Problemstillingen ble først reist på RAs kirkerådgiverkonferanse i 2022. Samisk kirkeråd og Sametinget er senere kontaktet.

Det er Sametinget som har myndighet på området, og også ansvaret for å erklære hvilke samiske kulturminner som defineres som samiske innen kulturminnelovens rammer. Sametinget har ikke arbeidet med denne problemstillingen tidligere, og er uklar på om hvordan dette prioriteres i tiden fremover.

Det er Samisk kirkeråd som i første omgang er rette kirkelig myndighet til å følge opp saken overfor Sametinget.

9.2 Legge grunnlag for et prosjekt for kartlegging av tradisjonsmateriale knyttet til den immaterielle samiske kulturarven.

Dette er et arbeid som ikke kan gjøres av Kirkerådet i Oslo. Det må derfor etableres kontakt med det samiske miljøet for å komme videre. Samisk kirkeråd er kontaktet, men prosjektet er ikke prioritert.

9.3 Utarbeide en oversikt og kartlegging av nasjonale minoriteters kirkelige kulturarv.

Dette punktet er ambisiøst. Det har vært samtaler med direktør på Norsk skogfinsk museum for å kartlegge tematikken i et enkelt miljø som representerer en minoritet.

Kirkerådets ansatte kan ikke lage en slik oversikt uten samarbeid med minoritetene og uten innleid hjelp. Det har ikke vært økonomi til dette. Problemstillingen knyttet til minoritetenes kirkelige kulturarv er ny og må utvikles.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Vedtaket har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.